

จินตนาการ : สิ่งสรรค์สร้างความเป็นอัตลักษณ์

Imagination: Identity Creation

ศรุตานนท์ ไรแสง

Sarutanon Raisan

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา

Ph.D. Student Department of Philosophy

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Gradual School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : raisangnita@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มี ความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทฤษฎีที่สำคัญในจินตนาการ : สิ่งสรรค์สร้างความเป็นอัตลักษณ์ 2 แง่มุม คือ 1) ความหมายและกระบวนการสร้างจินตนาการเป็น กระบวนการสร้างจินตนาการคือภาพในความฝันต่างๆ ที่ยังตื่นอยู่ ประกอบด้วย 1) สี 2) มิติ ในการทำงานของสมองว่ามีส่วนที่เป็นสัญชาตญาณ และส่วนที่ช่วยให้เราคิด สมองของคนเราเป็นเหมือนเครื่องจักรที่คิดแบบแปลงอัตโนมัติ ออกได้สมองคิดได้กว้างเพราะ 3) สมองทำหน้าที่รับ 4) เก็บจำไว้ 5) ควบคุม ทำให้เกิดผลออกมาและวิเคราะห์ เนื่องจาก การรับรู้ของมนุษย์เรามีลักษณะกระจายออกไป และ 2) สิ่งสรรค์ สร้างความเป็นอัตลักษณ์ โดยการศึกษาจากรูปแบบการคิดสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นอัตลักษณ์ในเชิงแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยม เป็นภาษาหรือบางที่อาจเห็นได้สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เรา มีอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคนและการแยกแยะตัวเราด้วยการสร้างความต่างจากคนอื่น ในความเข้าใจนี้เอง แม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรจะยอมรับใน อัตลักษณ์ต่างๆ อย่างตั้งใจและยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่จากความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เขาอาศัยอยู่ร่วมกัน

คำสำคัญ: จินตนาการ, อัตถิภาวนิยม, สร้างสรรค์

Abstract

This article aims to analyze the perceived importance of Imagination: Identity Creation is 2 aspects 1) Imagination is the process of creating the imagination Day dreaming consists of: 1) Color, 2) Dimension in the brain that is a part of the intuition. And the part that helped us thinks. The brain is like a radial machine, 3) Receiving, 4) Hold to (5) Controlling and analyze Because of human perception, we are characterized by spreading out and 2) identity building. The study of creative thinking. To strive for identity in the concept of existentialism is a language or some of which may be seen. And representation It is important to show our approach or identity to somebody and to distinguish ourselves by making a difference from others. In this understanding, even as a person, we should accept Identities Intentionally; it is

also an important product of the society in which we live, from relationships between ourselves and others. It provides a link between the person and the world where he lives.

Keywords: Imagination, Existentialism, Creation

1. บทนำ

พื้นฐานของมนุษย์ในฐานะประสบการณ์ยังคงอยู่ถูกทำให้เลื่อนกลางลงโดยผ่านกาลเวลา และเสรีภาพ ในขณะที่จินตนาการ (Imagination) (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 212) เป็นความสามารถในการการสร้างภาพในสมอง ซึ่งภาพเหล่านี้ไม่ได้รับรู้ผ่านการมองเห็น การได้ยิน หรือผ่านวิธีการรับรู้อื่น ๆ จินตนาการถือได้ว่าเป็นตัวช่วยสำคัญในการนำความรู้ไปใช้งานจริงและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และยังเป็นรากฐานในการรวมประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน การฝึกการสร้างจินตนาการสามารถทำได้โดยการฟังเรื่องเล่าสู่ความเป็นนามธรรม ปังเจกออกจากการผูกติดอยู่กับสิ่งที่ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมา ในฐานะที่เป็นกระบวนการเกี่ยวกับความแตกต่างเพิ่มมากขึ้นของอาณาจักรของ ชีวิตเป็นกระบวนการหนึ่งของ การต่อต้านความแตกต่าง (de-differentiation) และ การระเบิดหรือปะทุขึ้นภายในของผลที่ตามมา การมีลักษณะที่เป็นภายในเกี่ยวกับการถ่ายทอดสื่อในจอภาพภายในจิตใจของเรา ได้ไปจัดความแตกต่างระหว่างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวทั้งไป รวมทั้งได้ไปลบพื้นที่ภายในและพื้นที่ภายนอกออกไปด้วยพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกแทนที่โดย พื้นที่สื่อ (media space) การสร้างสรรค์ คิดค้น เลียนแบบและควบคุมปัจจุบันรวมทั้งเอาชนะสิ่งหรือมิติที่มองไม่เห็นที่อยู่ ไปสู่พลังจินตนาการและความเป็นผู้สร้างแก้ปังเจกเป็นตัวตนในจินตนาการล้วนๆ (Disembodied self) ความรู้สึกของปังเจกชน (Sutton-Smith, Brian, 1988, pp. 97-98)

2. ความหมายจินตนาการ

กระบวนการสร้างจินตนาการ (Imagination process) คือ ภาพในความฝันต่างๆ ที่ยังตื่นอยู่ (Day dreaming) ประกอบด้วย 1) สี (Color), 2) มิติ(Dimension) ในการทำงานของสมองว่ามีส่วนที่เป็นสัญชาตญาณ และส่วนที่ช่วยให้เราคิด สมองของคนเราเป็นเหมือนเครื่องจักรที่คิดแบบเปล่งรัศมีออกได้ สมองคิดได้กว้างเพราะ 3) สมองทำหน้าที่รับ (Receiving) 4) เก็บจำไว้ (Holding) 5) ควบคุม (Controlling) ทำให้เกิดผลออกมาและวิเคราะห์ เนื่องจากการรับรู้ของมนุษย์เรามีลักษณะกระจายออก ด้วยเหตุนี้สมรรถนะของความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นเพราะว่าระบบสมองเป็นระบบจัดการกับตัวเองได้อย่างธรรมชาติ ถ้าอยู่เฉยๆ ไม่รู้จักคิดไม่ได้ จะต้องมีการท้าทายต้องคิดตลอดเวลา เหตุผลสำคัญก็คือ สมองของมนุษย์มีความสามารถที่จะจัดการระบบตัวเอง (Self-Organizing System) เป็นระบบเหมือนนิเวศวิทยา เหมือนธรรมชาติ

Roger Sperry (1978, p.118.) อธิบายว่าการทำงานของสมองซีกซ้ายจะเป็นเรื่องของภาษา เด็กที่พูดได้ช้า แสดงว่ามีปัญหาด้านซีกซ้าย สมองซีกซ้ายก่อให้เกิดตรรกะ (Logic) ความมีเหตุผล การเรียงลำดับ (Sequence) การวิเคราะห์ (Analysis) คือ การทำบัญชีรายชื่อ (List) ส่วนสมองด้านขวา ทำงานในการให้จังหวะ (Rhythm) การรู้ถึงทิศะ รู้พื้นที่ (Spatial awareness) การมองเห็นโดยรวมได้ (Whole picture)

Borno, Eward. De (1990, p.13.) ซึ่งเป็นผู้สอนวิธีคิด เป็นคนสำคัญมาก ได้เน้นให้เราได้ทราบว่า ถ้าเรารู้ว่าสมองทำงานอย่างไร เราก็จะมีความสามารถที่จะฝึกได้ ไม่ใช่ทุกคนเกิดมาโดยมีพรสวรรค์ ความคิดฝึกฝนกันได้

อย่างไรก็ตาม ความรู้กับความคิดไม่เหมือนกัน กล่าวคือคนที่มีความรู้มาก แต่คิดไม่เป็นก็ได้ ความหมายก็คือว่าคนที่เก่งมาก รู้มาก อาจเป็นคนคิดไม่เป็น ซึ่งตรงกับข้ามกับบางคนที่ยังเรียนไม่เก่ง แต่คิดเก่งมาก ถ้าเราคิดดูในชีวิตของคนเราให้ดีแล้ว เราจะพบว่าคนคิดเก่ง ดีกว่าเรียนเก่ง เพราะเรียนเก่งเป็นการแข่งขันกับ

คนอื่น แต่คิดเก่งเป็นการแข่งขันกับตัวเอง และการแข่งกับตัวเองคือการท้าทาย อธิบายอย่างง่ายก็คือการคิดไม่เหมือนคนอื่น ทำให้คนที่ไม่คิด คิดไม่ทัน ไม่ทันคิด ลืมคิด คิดไม่เป็น เป็นความคิดโดยนัยแห่ง “การเปลี่ยนผู้อื่นเป็นผู้ตาม...และมีเพียงผู้ตามเท่านั้นที่จะเห็นหลังผู้นำ” สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดได้ด้วยพลังอำนาจแห่งความคิดที่เรียกว่าการคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

ในการพิจารณาปัญหาเพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ การวาดภาพจากจินตนาการช่วยทำให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เกิดได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างกรณี อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) สามารถพัฒนาทฤษฎีสัมพัทธภาพได้จากการวาดภาพว่าตนเองกำลังท่องเที่ยวไปบนลำแสงที่ยาวไกลลำแสงหนึ่งตลอดจนการมีความสามารถในการคัดเลือกอย่างมียุทธศาสตร์ ในระนาบของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ความสามารถในการมุ่งสู่ทางการแก้ปัญหาที่มีศักยภาพ ความสามารถในการตัดทางเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องออก ความสามารถในการรู้ว่าเวลาใดจะต้องใช้การคิดแบบใดจึงจะเหมาะสม และช่วยให้ประสบความสำเร็จได้ ตลอดจนการมีความสามารถในการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ การที่เราจะได้อะไร ความคิดสร้างสรรค์ที่ดีที่สุดนั้น เราควรจะมีความสามารถในการแยกแยะความคิดที่ดีและเหมาะสมท่ามกลางแนวความคิดที่เป็นไปได้มากมาย โดยคัดเลือกเฉพาะความคิดที่มีความสอดคล้องกัน มารวมกันเพื่อสร้างเป็นความคิดใหม่ขึ้น และนำความคิดใหม่ที่ได้นั้นมาพิจารณาประเมินคุณค่า ความสามารถในการประเมินส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในการแก้ปัญหา เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการที่จะได้คำตอบที่มีคุณภาพสูง ใหม่ ดี และเหมาะสมกว่า

3. รูปแบบในการคิดสร้างสรรค์

Rosen man, M.F. (1988, p.132-138) ทำการวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ในวารสารเล่มหนึ่งชื่อ Journal of Creative Behavior ซึ่งมีข้อสรุปว่าความรู้ที่สะสมมาเป็นระยะเวลานานมีความสำคัญต่อการทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ พูดอย่างง่ายก็คือคนที่มีความรู้มักจะคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าคนที่ไม่มีความรู้ เพราะทำให้เข้าใจธรรมชาติของปัญหาได้กว้างและลึกซึ้งกว่าคนที่ขาดฐานข้อมูล ความรู้ช่วยให้เราสามารถคิดงานที่มีคุณภาพ เพราะมีรากฐานของความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นรองรับและช่วยกระตุ้นให้มีการคิดต่อยอดความรู้ต่อไป อันเกิดจากการได้รับความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำความรู้ที่ได้รับหรือมีอยู่มาคิดต่อเป็นจุดกำเนิดของความคิดอื่นๆ ได้

ในทางตรงกันข้าม ความรู้ก็อาจเป็นตัวขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วย หากยึดติดในความรู้ ที่มีอยู่มากเกินไปจนเป็นอุปสรรคทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการคิดออกนอกกรอบหรือคิดจากมุมมองใหม่ๆ ที่กว้างขวางขึ้น หรือที่คนไทยมีสำนวนว่า “ความรู้เป็นเหมือนดาบสองคม” (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2535, หน้า 9) ซึ่งความจริงก็คือการมีความรู้นั้นสามารถส่งผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ หากนำไปใช้ในฝ่ายดีก็ก่อประโยชน์ได้มาก หากนำไปในทางไม่ดีกล่าวคือนำไปเพื่อก่อทุกข์แก่ตัวเอง เบียดเบียนหรือทำลายบิดา มารดา หรือสกุลวงศ์ เช่นนี้ก็แย่ แต่น่าจะสะท้อนให้เห็นในทางตรงกันข้าม กล่าวคือเป็นความรู้ที่น่าจะจัดวางอยู่ในระนาบของประโยชน์ที่จะตกอยู่แก่ส่วนรวม เป็นส่วนรวมที่อยู่ในท่ามกลางของผู้อื่นใหญ่นั้นจะต้องทิ้งอะไรไว้ภายหลังที่ตัวตายไปแล้ว หรือพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ต่างหาก

รูปแบบการคิดของแต่ละคนมีผลต่อการรับรู้และบุคลิกภาพ (สจิต วงศ์สุวรรณ, 2540, หน้า 51, 195) คนๆ นั้นด้วยรูปแบบการคิดจะช่วยให้เกิดการประยุกต์ความสามารถทางสติปัญญาและความรู้ของคนๆ หนึ่งในการแก้ปัญหา คนสองคนอาจจะมียกระดับสติปัญญาเท่าเทียมกัน ต่างกันตรงรูปแบบการคิด และเท่าที่ผ่านมารวมักจะพบงานวิจัยหลายชิ้นที่อธิบายได้ว่า รูปแบบการคิดของคนบางคน ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่รูปแบบการคิดของคนบางคน ขัดขวางการคิดสร้างสรรค์ เช่น ความสมดุลในการคิด แบบมองมุมกว้าง กับการคิดแบบมองมุมแคบ การคิดในมุมแคบ เป็นการคิดแบบลงรายละเอียดของปัญหา ส่วนการคิดในมุมกว้าง เป็นการคิดแบบมองกว้างในระดับทั่วไปของปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ มักจะต้อง

มองในภาพกว้างก่อนหรือคิดในมุมกว้างก่อน จากนั้นจึงค่อยพิจารณาลงในรายละเอียดปลีกย่อย เพื่อให้ได้ความคิดสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ที่สุด

4. ความเป็นอัตลักษณ์ในเชิงแนวคิดปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism)

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่า คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่นๆ กล่าวคือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่า “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลายๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลายๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 636.)

5. มโนทัศน์อัตลักษณ์

“มโนทัศน์อัตลักษณ์” จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก อัตลักษณ์ แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (active) บางอย่างในตัวของเรา

กรณีเราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากกว่าคนอื่นและอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่างที่บุคคลทั้งปวงน่าจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายใน แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่าง อาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ความสำคัญของการแสดงตัวตน (marking oneself) คือ การมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรก และเรากำลังพยายามค้นหาว่าเขาคือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามค้นหาสิ่งเกี่ยวกับตัวของบุคคลนี้และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย (สิ่งที่เรามีร่วมกับเขา) และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกล สถานที่ที่คุณจะไป คุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งกำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วยความรู้สึกของการระลึกรู้ (recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่างร่วมกันได้นำเสนอช่วงของการระลึกรู้และการมีบางอย่างร่วมกับผู้อื่นผู้มีอัตลักษณ์ร่วมกับคุณ อัตลักษณ์ถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกัน นั่นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความแตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือนกับเรา

6. ประเภทของอัตลักษณ์

การจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และ 2) อัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) ที่จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่ และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา เข็มโรงเรียน ผ้าที่พันคอของ تیم ภาษาหรือบางที่อาจเห็นได้จากเสื้อผ้าที่ใส่ สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เรามีอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคนและ

การแยกแยะตัวเราด้วยการสร้างความต่างจากคนอื่น ในความเข้าใจนี้เองแม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรจะยอมรับในอัตลักษณ์ต่างๆ อย่างตั้งใจ อัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เขาอาศัยอยู่

นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวม ถึงเรื่องว่า "ฉันมองตัวฉันเองอย่างไร และคนอื่นมองฉันอย่างไร" มันเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวตน (self) และสิ่งที่อยู่ภายใน มันเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกจากสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยไม่ใช่แค่เรารับรู้เท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไร มันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

สิ่งที่ถูกเรียกว่า อัตลักษณ์นั้น เป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการ เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคล ซึ่งความเป็นตัวตนนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่แสดงการกระทำออกมาโดยแนวคิดหลักของอัตลักษณ์ก็คือ แนวคิดหลังสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลทำให้อัตลักษณ์ของบุคคลมีลักษณะเลื้อยไหลได้ตามกระแสวัฒนธรรมทั่วไปหรือกระแสวัฒนธรรมนิยม ที่เป็นบริบทหลักของสังคมที่บุคคลอยู่

Erik H. Erikson ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์เรื่องของการพัฒนาทางจิต หรือกระบวนการสร้างบุคลิกภาพหรืออัตลักษณ์นั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะในวัยเด็ก แต่เป็นเรื่องของความเชื่อในคุณค่าของระดับจิต และมองว่าส่วนที่สำคัญคือ ego หรือสิ่งที่เราเรียกว่าจิตสำนึกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมมนุษย์โดยอาศัยมองว่า มนุษย์มีความเป็นปัจเจกบุคคลอยู่แต่สิ่งที่มนุษย์เป็นเกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมทำให้มนุษย์เป็นอย่างที่สังคมอยากให้เป็นและเพื่อรักษาตุลย์แห่งสังคมเอาไว้

7. บทสรุป

อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่ หลายประการ เช่น อัตลักษณ์เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา (วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความ มีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากล แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกชน อย่างจริงจัง

ฐานคิดดังกล่าวนำไปสู่การสร้างทฤษฎีเชิงสัญลักษณ์สัมพันธ์ โดยการนำเอาจินตนาการ (Imagination) เป็นความสามารถในการการสร้างภาพในสมอง ซึ่งภาพเหล่านี้ไม่ได้รับรู้ผ่านการมองเห็น การได้ยิน หรือผ่านวิธีการรับรู้อื่นๆ จินตนาการถือได้ว่าเป็นตัวช่วยสำคัญในการนำความรู้ไปใช้งานจริงในการแสดงออกเชิงการแสดง เรียกว่า “กระจกส่องตน” โดยที่ตัวตนที่แท้จริงอาจเป็นส่วนหลักฉาก ในขณะที่หน้าฉากต้องแสดงตามบทบาทที่สังคมอยากให้แสดงออกไป เช่นนั้น ดังที่มีได้กล่าวไว้ในส่วน ของ ไอ (I) และ มี (Me) นั่นเอง และถูกเพิ่มเติมด้วยกระบวนการทางจิตกับกระบวนการทางสังคม บุคคลกับสังคม ภาวะมลทินทั้งหลายเหล่านี้หล่อหลอมบุคคลขึ้นให้มี อัตลักษณ์อย่างหนึ่ง กลายเป็นมโนทัศน์ทางจิตวิทยานั้น ก็คือ “สร้างสรรค์สร้างความเป็นอัตลักษณ์” อาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของการศึกษาและการให้ความสำคัญในส่วนต่างๆ ที่เข้าไปทำการศึกษา เช่น ในส่วนวัฒนธรรมและบุคลิกภาพนั้น สิ่งที่สำคัญ คือนักมานุษยวิทยาสายจิตวิทยา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางจิตวิทยาและแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ในแง่ของแนวคิดหลังสมัยใหม่นั้น เป็นสิ่งที่ได้กล่าวแล้วว่าอิทธิพลสำคัญคือแนวคิดทางทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ แต่ทว่าในเรื่องของความตายตัวขององค์ความรู้ในเรื่องอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวและอธิบายได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ความเป็นผู้ศึกษา และผู้ถูกศึกษา เป็นส่วนที่สลับกันไปกันมาอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นสิ่งที่เราจะแสดงออกอย่างไรขึ้นอยู่กับวาทกรรมหลักของสังคมในตอนนี้ประกอบด้วย ซึ่งวาทกรรมคือ ส่วนที่ถูกสร้างให้เป็นความจริง และความถูกต้องของสังคม ซึ่งวาทกรรมหนึ่งๆ แสดงออกเพื่อปิดท้าวาทกรรม อื่นๆ ไม่ให้ปรากฏออกมาได้ ในที่นี้บริบททางเวลาและสถานที่จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวาทกรรม ดังนั้น อัตลักษณ์ในที่นี้จึงเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ สถานที่ โดยนัยนี้ขึ้นอยู่กับความคิด และวาทกรรมหลัก ของสังคมในช่วงเวลาและพื้นที่ดังกล่าวนั่นเอง

บรรณานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พิมพ์ครั้งที่ 6. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. (2535). พิมพ์ครั้งที่พิเศษ. **กุศโลบาย สร้างความยิ่งใหญ่ 1**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คู่แข่ง.

สถิต วงศ์สวรรค์. (2540). **การพัฒนาบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

Borno, Edward. De. (1990). **Lateral Thinking: A Textbook of Creativity**. London: Penguin books.

Roger Wolcott Sperry. (1987). **The Art of Creative Thinking: A Practical Guide**. N.Y: Harper & Row.

Rosenman, M.F. (1988). **serendipity and scientific discovery**. Journal of Creative Behavior.

Sutton-Smith, Brian. (1988). **In Search of the Imagination**. In K. Egan and D. Nadaner (Eds.), Imagination and Education. New York, Teachers College Press.